

Orłowski, Bolesław

Z pobytu w Egipcie

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 17/1, 210-211

1972

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tradycje platonizmu we Francji, problemy religijności, mistycyzm i synkretyzm ich przedstawicieli, adaptacja myśli starożytnych, wzajemne wpływy i kontakty humanistów całej Europy — to tylko niektóre z pozostałych tematów tego owocnego seminarium.

Jednakże centralnym problemem tegorocznego spotkania były definicje humanizmu i humanisty, postawione przed uczestnikami już w referacie inauguracyjnym prof. V. L. Saulnier'a z Sorbony. Definicje te (a raczej próby zdefiniowania) stały się przedmiotem wszystkich dyskusji poreferatowych.

Doskonała organizacja i atrakcyjne wycieczki — obok walorów naukowych — potwierdziły znaną i wysoką rangę tego międzynarodowego spotkania.

Jadwiga Kozicka

Egipt

Z POBYTU W EGIPCIE

W okresie od 25 czerwca do 20 sierpnia 1971 r. przebywałem w Egipcie na stypendium tamtejszego Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego (Ministry of Higher Education), w ramach wymiany pomiędzy owym ministerstwem a polskim Ministerstwem Oświaty i Szkolnictwa Wyższego¹. Głównym celem mojego pobytu było zaznajomienie się z najważniejszymi zabytkami starożytnego budownictwa egipskiego oraz całokształtem stanu badań nad starożytną egipską techniką budowlaną.

Najwięcej czasu spędziłem w Kairze, gdzie miałem możliwość prowadzenia studiów w Instytucie Szwajcarskim (Institute Suisse de Recherches d'Architecture de l'Ancienne Egypte), posiadającym kompletne zbiory z zakresu moich zainteresowań. Wielką życzliwość i pomoc okazał mi tam p. Horst Jaritz. Odwiedziłem również bibliotekę Instytutu Niemieckiego, natomiast kontakty z przedstawicielami Instytutu Francuskiego oraz Amerykańskiego Ośrodka Badawczego (American Research Center in Egypt) okazały się niemożliwe, ponieważ personel naukowy tych instytucji przebywał wówczas na urlopie poza Egiptem. Zwiedziłem bardzo dokładnie zbiory Muzeum Egipskiego w Kairze (Egyptian Museum), miałem też możliwość zapoznania się z pracą jego laboratorium, które pokazał mi osobiście dr S. A. Saleh, władający — *nota bene* — znakomicie językiem polskim (studiował i doktoryzował się w naszym kraju). Odwiedziłem też egipski Ośrodek Badań i Dokumentacji (Centre de Recherches et Documentation).

Egipski Departament Starożytności (Department of Antiquities), którego dyrektor dr Gamal Muchtar, był moim naukowym opiekunem, umożliwił mi zapoznanie się z najważniejszymi zabytkami starożytnej inżynierii egipskiej. Otrzymałem bilety na podróż do rejonu starożytnych Teb oraz Asuanu. Zwiedziłem piramidy i grobowce w Sakkara i Giza, świątynie w Luksorze i Karnaku oraz grobowce i świątynie w Tebach zachodnich (Dolinie Królów, Dolinie Królowych, Dolinie Rzemieślników, Deir el-Bahari, Medinet Habu), wreszcie świątynie i kamieniołomy granitu w rejonie Asuanu. Nie mogłem niestety dotrzeć do bardzo ciekawych piramid w Dahszur, ponieważ jest to teren zajęty przez wojsko. Z przyjemnością pragnę podkreślić nadzwyczaj miłe przyjęcie jakiego doznałem ze strony inspektorów Departamentu Starożytności, którzy poświęcali mi wiele czasu, pokazali wiele obiektów

¹ Autor niniejszego sprawozdania wygłosił również w dniu 22 września 1971 r. w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN prelekcję (ilustrowaną przezroczami) o swoim pobycie w Egipcie (przypis red.).

tów niedostępnych dla publiczności (m.in. wewnątrz Piramidy Schodkowej w Sak-kara, wewnątrz Piramidy Menkaure w Giza, nowoodkrytą mumię Nefera z okresu Starego Państwa w Sakkara) oraz zezwolili na bezpłatny pobyt w Rest House'ach Departamentu Starożytności. Szczególną gościnność okazali mi zwłaszcza inspek-torzy: Ali El-Kholi, Essam El-Banna, Ramadan Saad, Abulajun Barakat, Nagi Amir.

W wielu sprawach pomogło mi również poparcie prof. Ahmeda Fakhry, z któ-rym — jako tłumacz jego książki — nawiązałem serdeczny kontakt². Spotkałem się także i dyskutowałem (głównie na temat kontrowersyjnej pracy W. Koziń-skiego *Organizacja procesu inwestycyjnego Piramidy Cheopsa*³) z grupą naukow-ców z Polskiej Stacji Archeologicznej w Kairze i odwiedziłem Aleksandrię, gdzie zapoznałem się ze zbiorami muzeów oraz polskimi wykopaliskami w miejscowym amfiteatrze.

Pobyt w Egipcie, pomimo niesprzyjającej letniej pory (klimat, urlopy) uważam za owocny, przede wszystkim z uwagi na możliwość osobistego zapoznania się z za-bytkami oraz śledzenia, nielicznych i rzadko omawianych w literaturze, śladów stosowanych w starożytności metod budowlanych (pierwszy podwórzec świątyni w Karnaku, Piramida Menkaure, grobowiec Rehmire w Tebach zachodnich). Wy-niki tych obserwacji zamierzam wykorzystać w pracach naukowych i popularno-naukowych.

W czasie pobytu w Egipcie zamierzałem również zbadać w archiwach zarządu Kanału Sueskiego sprawę udziału Polaków w budowie tej drogi wodnej. Ponieważ data masowego angażowania pracowników z Europy (początek 1864 r.) zbiega się z okresem upadku powstania styczniowego, można przypuszczać, iż Polaków było tam znacznie więcej, niż kilka osób personelu techniczno-urzędniczego, o których po-siadamy informacje. Niestety, pomimo przychylnego stosunku władz zarządu Kana-łu (Suez Canal Authorities) nie było możliwe dotarcie do głównych zbiorów archiwum, które znajdują się w strefie przyfrontowej w Ismailji. Przedstawiciele Zarządu poinformowali mnie zresztą lojalnie, że dysponują skromniejszym mate-riałem niż archiwum dawnego Towarzystwa Kanału Sueskiego, znajdujące się w Paryżu.

Bolesław Orłowski

Japonia

JAPOŃSKIE WYDAWNICTWA Z ZAKRESU HISTORII NAUKI I TECHNIKI

Możliwe, że miejscem następnego XIV Międzynarodowego Kongresu Historii Na-uki stanie się Japonia, chociaż jeszcze nie zapadła w tej sprawie ostateczna decyzja. W kraju tym główną instytucją badawczą i wydawniczą w zakresie historii nauki jest Japońskie Towarzystwo Historii Nauki. W sierpniu 1971 r. Towarzystwo, dla uczczenia swego dwudziestoletniego istnienia, zakończyło wydawanie w języku ja-pońskim wielotomowej *Historii nauki i techniki w Japonii* (*Nippon kagaku gizyutsusi taikei*). Dzieło to składa się z 25 tomów i indeksu, każdy tom liczy ok. 600 stron i jest bogato ilustrowany. Poszczególne tomy poświęcone są historii odrębnych dziedzin wiedzy w Japonii od 1850 r. Historia nauk technicznych zawarta jest w 6 tomach, pozostałe tomy obejmują m.in. następujące dyscypliny naukowe: historię,

² A. Fakhry: *Piramidy*, Warszawa 1965.

³ Por. recenzję tej książki w nrze 4/1970 „Kwartalnika”, s. 813—818.